

LIETUVOS ŠVIETIMO TARYBA

NUTARIMAS

Dėl Lietuvos mokslo ir inovacijų politikos kaitos gairių įgyvendinimo

Lietuvos Respublikos Seimas, atsižvelgdamas, kad viena svarbiausių šiuolaikinės visuomenės pažangos ir klestėjimo prielaidų yra konkurencinga ir darni švietimo, mokslo ir inovacijų sistema, susieta su valstybės, visuomenės ir ūkio reikmėmis, 2016 metų rugsėjo 27 d. patvirtino Lietuvos mokslo ir inovacijų politikos kaitos gaires (toliau – Gairės). Tai buvo pozityvus ir savalaikis žingsnis rūpinantis Lietuvos inovatyvumu. Gairių įgyvendinimą koordinuoja Mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros, inovacijų strateginė taryba (toliau – Strateginė taryba), sudaryta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2017 m. birželio 28 d.

Gairėse pažymėta, kad „Įgyvendinant Gaires, Vyriausybei būtina iki 2018 m. parengti Lietuvos mokslo, studijų ir inovacijų viziją“ (p.21). Strateginė taryba 2017 m. spalio 30 d. pritarė Ilgalaikės mokslo, technologijų ir inovacijų programos projektui¹ (toliau – Programos projektas), kurį tvirtins Vyriausybė. Programos įgyvendinimo laikotarpis – 2018–2030 metai.

Reikia konstatuoti, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybė ėmėsi svarbaus projekto, kuris padės konsoliduoti daugumą MTEPI reglamentuojančių teisės aktų, įtvirtinti inovacijų integraciją į visas valstybės politikos sritis, suformuoti vientisą valstybės požiūrį į švietimo, mokslo ir inovacijų politiką, kaip į vieną svarbiausių ūkio konkurencingumo augimo garantų. Numatoma Programa galės tapti pagrindu mažinant atotrūkį tarp įvairių koncepcijų, ministerijų, agentūrų, įgyvendintojų, darančių įtaką MTEP plėtrai, sukurti ilgalaikės prielaidas vieningai ir integruotai švietimo, MTEP ir inovacijų strategijai rengti. Atkreiptinas dėmesys, kad Lietuvos švietimo taryba pagal savo kompetenciją svarstė Programos projekto švietimo (aukštojo mokslo, bendrojo ugdymo ir profesinio mokymo) aspektus ir teikia šias pastabas:

1. Švietimas į Programos projektą integruotas tik iš dalies – apima tik inovacijų politiką, tačiau neatkreipiamas dėmesys į visapusę švietimo pertvarką, kuriai skirta didelė LRV programos dalis (p. 125-127, 129-135), bei Bendrojo ugdymo mokyklos kaitos gaires, kurias Seimas patvirtino 2017 m. liepos 11 d. nutarimu Nr. XIII-627.

2. Programos projekte numatyta, kad, konsoliduojant MTEP strateginius dokumentus, nustos galioti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. gruodžio 5 d. nutarimas Nr. 1494 „Dėl Valstybinės studijų, mokslinių tyrimų ir eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtros 2013–2020 metų plėtros programos patvirtinimo“. Jei ši nuostata bus patvirtinta, taip bus prarastas aukštojo mokslo studijų plėtros komponentas.

3. Programos projekte įvardintas su švietimo plėtote susietas tikslas ir įvardinti 6 uždaviniai. Reikia pastebėti, kad Programos projekte nukrypta nuo analogiško tikslo uždavinių, įvardintų pagrindiniame dokumente – Gairėse (žr. palyginamąją lentelę Priede). Šie neatitikimai koreguoja esminius švietimo politikos pokyčius:

3.1. Gairėse numatyta „sukurti ir įgyvendinti bendrąją mokytojų rengimo, kvalifikacijos tobulinimo sistemą, atitinkančią šalies strateginius prioritetus“, o Programos projekte apsiribojama tik atitikimu šalies ūkio poreikiams.

3.2. Gairėse numatyta „reorganizuoti bendrojo ugdymo mokyklų tinklą, užtikrinant ugdymo tolygumą regionuose, ir profesinio mokymo įstaigų tinklą – užtikrinant ūkio ir visuomenės poreikius“, Programos projekte apsiribojama tik ūkio poreikiais.

¹ <http://mosta.lt/lt/mtepi-taryba/posedziai>.

3.3. Gairėse numatyta „stiprinti tarptautiniu mastu galinčias konkuruoti aukštąsias mokyklas“, tačiau Programos projekte atsiranda nuostata „Stiprinti dviejų lygių aukštąjį mokslą – regioninius ūkio ir visuomenės poreikius atitinkančias regionines aukštąsias mokyklas ir tarptautiniu mastu galinčias konkuruoti nacionalines aukštąsias mokyklas“. Reikia pastebėti, kad ši nuostata prieštarauja Mokslo ir studijų įstatymo 7 straipsniui („Aukštųjų mokyklų tipai ir veiklos pagrindai“), 10 straipsniui („Universitetai“) ir 11 str. („Kolegijos“).

4. Programos projekte numatyti pažangos vertinimo rodikliai, tačiau jie yra skirti tik atskirų rezultatų, bet ne sisteminio pokyčio pamatavimui. Švietimo dalyje 6 uždaviniams skirti 3 rodikliai, iš kurių tik 1 galima sąlygiškai susieti su konkrečiu uždaviniu (Uždavinys: „Užtikrinti mokymosi visą gyvenimą plėtrą“; Rodiklis: „Visuomenės mokymosi visą gyvenimą lygis. Programos įgyvendinimo laikotarpiu numatoma pasiekti, kad 25–64 metų gyventojų, kurie mokėsi per pastarąsias 4 savaites, dalis sudarytų ne mažiau kaip 15 proc.“). Tačiau ir šiuo atveju reikėtų tikslinti uždavinio formuluotę, nes rodiklis, kaip jis apibrėžtas Programos projekte, apibūdina neformalų suaugusiųjų švietimą.

Kiti 2 rodikliai su konkrečiais uždaviniais nesiejami („Doktorantų, ankstesnį išsilavinimą įgijusių ne Lietuvos Respublikoje dalis, procentais. Programos įgyvendinimo laikotarpiu numatoma pasiekti 10 proc. visų doktorantų Lietuvoje“ ir „Fizinių, biomedicinos, technologijos, meno (dizaino) mokslus baigusių studentų dalis. Programos įgyvendinimo laikotarpiu numatoma pasiekti 50 proc. visų studentų“). Dar 3 uždavinių įgyvendinimo rezultatų rodikliai apskritai nenumatyti, o suformuluotų rodiklių pradiniai įverčiai neįvardinti.

5. Bendros pastabos:

5.1. konsoliduoti strateginiai dokumentai apima laikotarpį iki 2020 metų, o Programos projekte įvardintas 2018-2030 m. laikotarpis. Neaišku, kas naujo turėtų vykti švietimo ir MTEPI sistemoje 2020-2030 m. palyginti su 2018-2020 m. laikotarpiu, kuris buvo suplanuotas anksčiau; nepateikta Lietuvos mokslo, studijų ir inovacijų vizija;

5.2. Skyriuje SIEKIAMI REZULTATAI įvardinti uždavinių įgyvendinimo rodikliai nenurodant jų pradinių įverčių ir dinamikos per 2018-2030 m. laikotarpį. Reikia pastebėti, kad pateikti ne visų uždavinių rodikliai, nenumatyti konsoliduoti rodikliai, rodantys tikslų įgyvendinimą.

Lietuvos švietimo taryba rekomenduoja:

1. Suderinti Gairių ir Programos projekto švietimo komponentus bei numatyti pokyčius 2020-2030 m. laikotarpiui.

2. Parengti išsamią Programos stebėsenos kriterijų ir rodiklių sistemą, laiduojančią adekvatų Gairių įgyvendinimą.

3. Siūlome šį nutarimą pateikti Švietimo ir mokslo komitetui, Ekonomikos komiteto Aukštųjų technologijų, inovacijų ir skaitmeninės ekonomikos pakomitečiui bei Mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros, inovacijų strateginei tarybai.